

Dinsdag 1 oktober 1918 – ochtendeditie

Londen, 30 september. Officieel Belgisch bericht: Gedurende de 28^e en 29^e september hebben de Belgisch-Britse troepen ruim 9000 gevangenen gemaakt en meer dan 200 kanonnen veroverd. Het Britse leger heeft 65 officieren en 3600 manschappen gevangen genomen en tevens 90 veldkanonnen buitgemaakt. De Britse vliegers hebben krachtig tot het succes der krijgsverrichtingen bijgedragen, door het bombarderen van vijandelijke colonnes en verbindingslijnen.

Berlijn, 30 september. Officieel middagbericht: Legergroepen van Rupprecht en Boehn: In Vlaanderen heeft de vijand zijn aanvallen voortgezet. Het binnendringen van onze stellingen door de vijand, de 23^e september, heeft ons genoodzaakt de rechtervleugel van ons verdedigingsfront achter de sector van Handzame, van ten noorden van Diksmuide tot Werken terug te nemen en op de linkervleugel de bocht van Wijtschate te ontruimen. De vijandelijke aanvallen tegen het vak van Zarren-Westrozebeke werden afgeslagen. Tussen Passendale en Beselare drong de vijand tot Moorslede en Dadizele door; daar vingen we zijn stoot op. De vijand, die in de vroege ochtend van Houtem tot Komen aan de Leie opdrong, werd door een tegenaanval teruggeworpen. We strijden hier in de vlakte van de Leie.

Berlijn, 30 september. Officieel avondbericht. In Vlaanderen over het algemeen een rustige dag.

Londen, 30 september. Reuter verneemt dat de Engels-Belgische troepen Geluwe, bij Menen, hebben bezet.

Havre, 30 september. De vooruitgang van het Belgische leger is zondag voortgezet, ten spijt van de tegenstand en de slagregen. Met

een waarlijk ontroerende geestdrift en zingend hebben de nieuwe eenheden zich in de slag begeven. Zij, die Moorslede hebben ingenomen, zijn langs de plaats getrokken, "het kerkhof der tanks" genaamd, waar de gepantserde wagens rusten, die hier sedert het Frans Britse offensief in Vlaanderen (1917) in de modder zijn blijven steken.

Onze vliegtuigen hebben niet opgehouden boven onze infanterie te vliegen en deze te steunen. Onze batterijen, die met handigheid hun arbeid verrichten, zijn van stelling naar stelling overgebracht om de snelle opmars van de infanterie te vergezellen en te steunen. Men zag in de vlakte onze infanteristen bij sprongen vooruit komen, gebruik makend van de plooiën in het terrein en de bosjes om zich tegen het zeer levendige geweervuur te decken.

Roeselare schijnt niet zeer beschadigd te zijn. De andere dorpen in Vlaanderen duiken uit het groen op. Moorslede moest huis voor huis worden ingenomen. Er zijn bijzonder bloedige gevechten geleverd in de nabijheid van het station, dat verscheidene keren van bezitter heeft gewisseld.

Vijandelijke vliegtuigen hebben onze troepen bestookt ten einde te pogen de toestand te herstellen, doch ze werden door onze vliegers verdreven. De Belgen zijn ten slotte meester van het dorp gebleven. Zondagavond waren meer dan 5500 gevangenen en ruim 100 kanonnen, waaronder verscheidene 240 en 280 mm, hersteld.

Havre, 30 september. Maarschalk Douglas Haig heeft het volgende telegram aan Koning Albert gezonden: Aan het einde van de dag, die met de schoonste successen voor de legers der geallieerden op het westelijk front is bekroond, bied ik uwe Majesteit en het Belgische leger de hartelijke gelukwensen aan van mezelf en van de troepen,

die onder mijn aanvoering staan, met de schitterende resultaten, welke onder het opperbevel van uwe Majesteit zijn bereikt.

Was getekend Douglas Haig

Parijs, 30 september. De slag op het westelijk front heeft een nog nimmer bereikte omvang aangenomen. Overal kraakt het Duitse front, dat geducht onder handen wordt genomen. Verscheidene militaire critici beschouwen de dag van gisteren als de eerste mijlpaal in de beslissende fase van de oorlog. Ten gevolge van de vooruitgang der Belgen in de richting van Roeselare en die van de Britten naar Wervik en Menen, zal Rijsel van het noorden uit worden aangeklampt.

Londen, 30 september. Reuter verneemt dat militaire deskundigen er de nadruk op leggen dat de vooruitgang van de geallieerden in Vlaanderen een ernstige bedreiging vormt voor het hele vijandelijke verbindingstelsel in België. Reeds is er een vooruitgang over een front van 25 mijl tot een gemiddelde diepte van 5 mijl en een maximumdiepte van 8 mijl bereikt.

Londen, 30 september. In welingelichte kringen werd hedenmiddag aangaande de toestand op het westelijk front o.a. medegedeeld dat de spoorlijn van Roeselare naar Menen, die de voornaamste verbinding vormde tussen het Duitse front en de streek van Rijsel, het zuidelijk gedeelte de Leie en het front Oostende-Brugge thans van geen nut meer is. Roeselare kan niet meer als spoorwegknooppunt worden gebruikt; het was een zeer belangrijk punt daar vier spoorlijnen en acht wegen daar samen kwamen. Het is het voornaamste gedeelte van dit vak van het front, dat zeer laag is en waar de troepenbewegingen en de aanleg van nieuwe lijnen moeilijker zijn dan in het krijtachtig gebied naar het zuiden, waar

men, wanneer er een weg onder zwaar vuur wordt genomen, gemakkelijk zijwegen kan vinden of nieuwe wegen kan aanleggen.

Bij het offensief der Belgen en Engelsen in Vlaanderen zijn, naar draadloos wordt gemeld, 11.000 gevangenen gemaakt. Na de verovering van Passendale is thans de weg Roeselare-Menen bereikt terwijl de Belgen op 10 mijl van Brugge staan.

Men meldt ons uit Oostburg:

Omtrent de beschieting van de Belgische kust in de nacht van vrijdag op zaterdag en 's zaterdags tot in de namiddag, deelt men ons nog mede, dat daaraan vier grote oorlogsschepen hebben deelgenomen, die omringd waren door een groot aantal torpedoboten.

De Vlamingen en de oorlog.

De Vlaamse Beweging.

De Vlaamse kwestie wordt hier behandeld zo beknopt mogelijk en met de bedoeling toestanden te helpen ophelderen, die voornamelijk in het bezette gebied, ten gevolge van de politiek door het Duitse gezag gevoerd, zeer verwarrend zijn.

Ondergetekende behoort tot de besliste tegenstanders van het activisme, wat hem niet belet, de door de Belgische regering zowel tijdens als voor de oorlog tegenover de Vlamingen gevolgde politiek als weinig vooruitziend te veroordelen.

De Vlaamse Beweging groepeerde voor de oorlog al de Vlamingen, die hun volk op een vlak van hogere beschaving wilden brengen; en zulks zonder onderscheid van gezindheid: een Max Roosees en een Van Rijswijck naast een Rodenbach en een Verriest; gans het denkende Vlaanderen wou nieuwe wegen op. Bondig en scherp

tekende August Vermeulen het uit: wij willen Vlamingen zijn, om Europeanen te worden.

Het werk van zelfvernieuwing, waardoor het Vlaamse volk zijn ziel heroverde, was bij het uitbreken van de oorlog in volle gang, nog steeds niet aangemoedigd, in feite wel tegengewerkt door het Belgisch staatsgezag.

Want, ondanks 84 jaar onafhankelijkheid verkeerden de Vlamingen in een toestand van schromelijke minderwaardigheid. Wanneer men vaststelt, dat een volk van 4 miljoen niet eens een hogeschool in eigen taal bezat, dan dient over die toestand niet verder uitgeweid.

Elke wet tot herstel van het taalrecht was voor de Vlamingen een moeizame verovering op het hoog geroemde vrijheid der talen, die door de grondwet verkondigd werd, maar die ten gevolge van de anti-Nederlandse reactie na 1830 betekende: van staatswege uit vervolging en miskennis der taal van het Vlaamse volk. Tot in de laatste uren werkte de Belgische staat door onderwijs, bestuur, gerecht en leger, ondanks enige weinig ingrijpende wijzigingen, verfransend en verstompend op de Vlaamse volksgeest.

Sommigen zullen denken dat de Vlamingen, die in België de numerieke meerderheid uitmaken, zich die toestand maar niet moeten laten welgevalen. Dan hoeft men zich slechts af te vragen, hoe het met een ander volk zou gesteld zijn, dat als de Vlamingen van het ene vreemde regime onder het andere kwam, om ten slotte tijdens de Franse overheersing als onder een anti-Vlaamse pletmolen te geraken, dan 15 jaar met het taalverwante, maar vervreemde en tegenover de Vlamingen vreemd doende Nederland te leven, en tenslotte in 1830 opnieuw overgeleverd te worden aan een anti-Vlaamse kaste, die zich onder de verschillende vreemde regimes traditioneel gevormd had en overigens in vele gevallen, omdat de

Walen verkeerd waren voorgelicht, kon steunen op rechtstreekse Waalse hulp, bijvoorbeeld bij stemmingen in kamer en senaat.

Terloops mag hier opgemerkt worden, dat de Vlaamse Beweging in geen enkel opzicht tegen de Walen gericht is en hen de tweetaligheid evenmin wil opdringen als zij die voor Vlaanderen, zowel op grond van de talenstatistiek¹ als van de sociale volksbehoeften, kan aanvaarden.

Alle Vlaamsgezinde leiders ontwikkelden ook bij elke gelegenheid, waar de anti-Vlaamse kaste een inmenging van Frankrijk wilde uitlokken de opvatting, dat de verlichte geesten van het Franse volk slechts sympathie konden hebben voor het streven, dat er op gericht was de Vlaamse volksgeest op te wekken tot een hoger leven en hem vatbaar te maken om al het verhevene te waarderen, dat elke beschaving en niet het minst de Franse biedt.

¹ Volgens de volkstelling van 31 december 1910 spraken in België 3.220.682 inwoners enkel Nederlands (Vlaams); 2.833.334 enkel Frans (Waals); 31.415 enkel Duits (meestal bewoners van de Luiks-Luxemburgse grensgemeenten); Nederlands en Frans 871.368; Nederlands en Duits 8372; Frans en Duits 74.922; Nederlands, Frans en Duits 32.517. Wanneer we de gedeeltelijk Vlaamse en Waalse, door de taalgrens doorsneden provincie Brabant en ook de Waalse gemeenten, die bij de vier Vlaamse provincies zijn gevoegd, terzijde laten, dan bewijst de volkstelling, dat in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg 2.931.634 inwoners uitsluitend of gewoonlijk Nederlands spreken terwijl er in die provincies – de Walen inbegrepen, die in Vlaamse steden en dorpen wonen – slechts 47.288 inwoners gewoonlijk Frans spreken. De Vlaamse landstreek is dus evenzeer eentalig Nederlands als bijvoorbeeld de Waalse landstreek eentalig Frans is. (Men raadplege het werk van Lodewijk de Raet "Over de Vlaamse volkskracht").

De ontwaking van een volk, dat in zulke treurige omstandigheden geleefd heeft als de Vlamingen, is een werk van gestage toewijding en onverzwakt vertrouwen. Onbetwistbaar willen de Vlaamse leiders ook het Belgische staatsgezag in het teken plaatsen van het rechtsherstel voor de Vlamingen. Daarop werd aangestuurd door een zuiveringsproces in de verschillende politieke partijen, waar men de traditionele invloed der anti-Vlaamse kanten moest opruimen. Voor de oorlog was men daarmee een heel eind opgeschoten, waar het parlement onder meer drie Vlaamsgezinde leiders telde als Louis Franck (liberaal), Kamiel Huysmans (socialist) en Frans van Cauwelaert (katholiek).

Het Vlaamse werk van morele opstanding gebeurde in eenklank met het volksgemoed, en men moet het ganse verleden der Vlaamse Beweging miskennen, om te denken, dat krachtmiddelen onder Duitse dwang toegepast niet meer na- dan voordelen aan de Vlaamse gedachte zouden bijbrengen. Dat reeds, op zichzelf, is een veroordeling van het activisme.

Het activisme.

Een bezettend gezag, dat de bestaande wetten en bijgevolg ook de taalwetten doet naleven, handelt slechts krachtens de verplichtingen van het volkenrecht.

De kern van het activisme is de medewerking met het bezette gezag, om buiten de bestaande wetten om, hervormingen te verwezenlijken, welke aan de omstandigheden zelf waarin ze geboren worden, hun houdbaarheid moeten ontleen ofwel aan een eenzijdige internationalisering van het Belgisch vraagstuk der talen op het vredescongres ofwel aan een blijvende inmenging van Duitse zijde.

Een volk, dat zoals de Vlamingen onder de druk van de bezetting leeft, ziet een enkel feit: de samenwerking tussen de overweldiger en de activisten.

Een concreet voorbeeld van de samenwerking was de opening van de Gentse hogeschool; ook op die maatregel heeft het bezette gezag zijn stempel gedrukt door de benoemingen, bijvoorbeeld door de aanstelling van de heer Labberton, die de schending van de Belgische neutraliteit goedpraat; door hetgeen haar eigen stichter, prof. von Dijck, er als "Duitse" vaderlander over schreef in de "Deutsche Revue"; door de naderhand annexionistisch gebleken politiek van wijlen gouverneur von Bissing, die haar heeft ingewijd, terwijl 's anderendaags in dezelfde stad Gent de wegvoeringen van burgers voor werkdwang begonnen.

Het bezettend gezag heeft vervolgens de bestuurlijke scheiding ingevoerd: Brussel hoofdstad voor Vlaanderen; Namen, hoofdstad voor Wallonië. Enige Vlaamse en Waalse activisten namen de plaatsen van de ontslagnemende ambtenaren aan, welke het bezette gezag hen aanbood, en het gevolg was: een administratieve ontreddering.

Wanneer dan de zogenaamde "Raad van Vlaanderen" de politieke zelfstandigheid wou uitroepen – wat later slechts een vrome wens bleek te zijn, waarin het bezettend gezag niet trad – toen namen de magistraten ontslag en werd de verwarring nog groter.

Wat deze of gene activisten ook mochten bedoelen – en het ware onbegonnen werk de talrijke schakeringen van het activisme na te gaan – gans hun politiek was er toe gedoemd parallel te gaan met de politiek van het bezette gezag, dat noodzakelijk zelf de schommelingen onderging van de Duitse rijkspolitiek.

De heer von Bethmann-Hollweg stelde een Duitse bescherming van de Vlamingen in het zicht "ook na de oorlog". Iedereen beseft wat dergelijke woorden van de "gematigde" heer von Bethmann-Hollweg konden betekenen. Was de oorlogskans voor Duitsland gunstiger geworden, dan kon die bescherming de deur geopend hebben voor elke "Angliederung".

In hun overgrote meerderheid hebben de Vlamingen voor een dergelijke politiek bedankt.

Onlangs verklaarde de heer von Payer te Stuttgart (we halen de woorden in het Duits aan, daar de tekst, zoals trouwens in de pers gebleken is, voor uiteenlopende vertalingen vatbaar is): "Wir haben auch keinen Grund zu bezweifeln, das die vielbesprochene Flamenfrage von Belgien im Sinne der Gerechtigkeit und staatsmännischen Klugheit gelöst werden wird".

De enen lazen in die verklaring, dat ook de staatsmanswijsheid van de heer von Payer er hem toe gebracht heeft elke verdere inmenging van Duitse zijde in de Vlaamse kwestie op te geven.

Anderen wezen er op, dat de voorgaande woorden luiden: "Die erforderliche Verständigung zwischen Belgien und uns wird um so leichter sein als unsere wirtschaftlichen Interessen vielfach parallel laufen, ja Belgien auf uns als Hinterland direkt angewiesen ist "; het verband, waarin de volzin over het Vlaamse vraagstuk voorkomt, wettigt volgens hen tot het besluit, dat ook von Payer het nog maar steeds niet uitgesloten achtte, dat Duitsland met België over een binnenlandse aangelegenheid als de taalkwestie zou te onderhandelen hebben.

Een verderfelijke politiek zowel voor de vrede, die men zich niet indenkt zonder het herstel van de volledige soevereiniteit van de

Belgische staat, als voor de Vlamingen zelf, die het activisme beschouwen als de grote rem voor het doen waarborgen van hun recht door de eigen regering.

Duitsland en de Vlamingen.

In de romantische tijd van de Vlaamse Beweging hebben Duitsers als Hoffmann von Fallersleben hun belangstelling voor het kunstverleden van Vlaanderen en de nieuwe levensblijken van het Vlaamse volk betoond: maar uit niets is gebleken, dat die Duitsers door hun belangstelling het op de Vlaamse kust gemunt hadden.

Op cultuurgebied, evenmin als op politiek gebied, had het pangermanisme bij de Vlamingen ingang gevonden. Waar het hun geestesleven gold zochten de Vlamingen vooral aansluiting bij het stamverwante Nederland en geenszins bij Duitsland.

De flaminganten, die aan de taalstrijd deelnamen, kunnen getuigen, dat er in de jaren, die de oorlog voorafgingen, geen spoor van Duitse inmenging in de Vlaamse aangelegenheden te vinden was. Uit niets kon men besluiten, dat de Duitse regering welke belangstelling dan ook in de Vlaamse kwestie stelde, terwijl de Duitse geleerden en kunstenaars, die er hun aandacht aan wijdden, slechts enkelen waren.

Tijdens de eerste maanden van de bezetting schreven de Duitse overheden in verschillende Vlaamse plaatsen het uitsluitend gebruik van de Franse taal voor. Een typische bijzonderheid, waarover men zich slechts kan verwonderen, wanneer men niet weet dat de meer welgestelde Duitsers, die voor de oorlog in de kringen van de Belgische groot- en geldhandel verkeerden, niet alleen van het eigenlijke Vlaamse leven verwijderd bleven, maar die kringen zelfs aanmoedigden in hun afkeer voor de volkstaal. Dat was voornamelijk

te Antwerpen en te Brussel het geval. Zonen van Antwerpse groothandelaars, die het beneden zich achtten Nederlands te spreken, gingen naar de Duitse school, waar het Nederlands nog minder onderwezen werd dan in de school van de Franse kolonie te Brussel.

We zouden dergelijke typische bijzonderheden kunnen vermenigvuldigen.

En zomaar plots, terwijl ons leger aan de IJzer streed, voelden de Duitsers zich geroepen om de Vlamingen te "bevrijden". Hoe verwarrend en voor de Vlaamse volksgeest ten hoogste schadelijk een dergelijke politiek moest inwerken, wordt begrepen door al wie zich in het gemoed van een volk kan inleven. Maar daarvoor hadden de leiders van de Duitse politiek geen zin.

Ware er tijdens de oorlog geen andere beweging geweest voor het Vlaamse rechtsherstel dan het activisme, dan zouden de Vlamingen er inderdaad treurig aan toe zijn.

J. Hoste Jr.

Dinsdag 1 oktober 1918 – avondeditie

Londen, 30 september. Officieel Belgisch bericht: Ondanks de slagregen, hebben de geallieerden de opmars langs het gehele front voortgezet. Ze namen Amersvelde (ten zuidwesten van Handzame), Staden en Oostnieuwkerke en staken de weg van Zarren naar Roeselare en van Roeselare naar Menen op verscheidene punten over.

Een aanmerkelijke buit, munitieopslagplaatsen en spoorwegmaterieel zijn veroverd.

Berlijn, 1 oktober. Officieel: Legergroep Rupprecht: In de nabijheid van de kust hebben we bij een geslaagde voorwaartse beweging enige honderden Belgen gevangen genomen.

Ons nieuwe front in Vlaanderen loopt langs de in de vierjarige slag in Vlaanderen aangelegde achterwaartse stelling van het vak van Handzame ten westen van Roeselare over Ledegem-Geluwe naar Wervik en dan door het Leiedal naar onze oude stelling bij Armentières.

De vijand viel gistermiddag tussen Roeselare en Wervik aan. Hij werd voor onze linies teruggeslagen. Behalve Belgen en Engelsen namen wij gisteren ook Fransen gevangen.

Londen, 30 september. Reuter verneemt: De Belgen hebben nu geheel Diksmuide bezet, ook Werken, 8 km ten oosten van Diksmuide, en Geluwe dicht bij Menen waar ze nu nog maar 3 km van af staan.

Ze hebben de spoorweg Menen-Armentières bereikt van Wervik (ten zuidwesten van Menen) af tot Waasten.

Londen, 1 oktober. Officieel. Ofschoon het weer het vliegen belemmert, zijn 15 vijandelijke ballons en 27 vliegtuigen neergeschoten. Wij missen er tien.

Onze vliegers hebben 37 ton bommen geworpen op stations en kruispunten van spoorwegen in de gevechtszone.

Londen, 1 oktober. De admiraliteit deelt mede: smaldelen van het koninklijk legerkorps die samenwerken met de vloot tot steun van

het Belgische offensief, hebben van 23 tot 27 september de vijandelijke oorlogsschepen voortdurend in het oog gehouden. De vijandelijke torpedojagers zijn met bommen en machinegeweren aangevallen. Bovendien zijn Zeebrugge, Oostende, Brugge en de vliegkampen in de buurt van Gent met bommen bestookt.

Er zijn tal van luchtgevechten geleverd; 12 vijandelijke toestellen zijn vernield en 14 stuurloos neergejaagd. Wij missen 10 toestellen.

De oorlogstoestand.

De Belgen hebben in Vlaanderen ongehoorde vorderingen gemaakt, die een bedreiging vormen, zowel voor de Duitse kuststellingen als voor Rijsel. De Belgen staan dicht bij Roeselare en trekken op in de richting van Menen en Kortrijk.

Het bos van Houthulst, daar zijn de Engelsen nooit omheen kunnen komen. Het bos van Houthulst is door de Belgen in minder dan een dag ingenomen.

De hoogte van Passendale, de hoogten ten noorden en ten zuiden daarvan, kortom die gehele gebogen heuvelrug, die als een amfitheater rond Ieper ligt, daarop zijn alle aanvallen der Britten gestrand. De Belgen hebben ze nu alle genomen.

Het terrein, waar alle vorige slagen in Vlaanderen zijn doodgebloed, waar de Duitse verdediging in 1917 de geweldige poging van de Britten, om de kuststellingen om te trekken, heeft verijdeld, is thans door de Belgen veroverd. De Belgen, op de rechterflank gesteund door de Britten, hebben de stellingen van 1917 ver overschreden. Ze zijn veel meer dan dubbel zo ver als de Engelsen vroeger ooit hebben bereikt. En dat niet alleen, ook de basis van hun offensief is veel breder.

Zo men dan bij die vroegere aanvallende bewegingen van de Britten heeft kunnen spreken van een bedreiging van de Duitse kustlinie, dan mag men het thans zoveel te meer doen, nu de Belgen ten noorden van Diksmuide zijn gevorderd tot Handzame, op ruim een uur lopen van Torhout, de weg Roeselare-Menen hebben overschreden, en langs de Leie een anderhalf uur lopen in oostelijke richting zijn opgerukt. Op dit schitterend krijgsbedrijf zullen echter nog andere moeilijke slagen moeten volgen, indien het grote doel, de omtrekking van de kuststellingen, zal worden bereikt. Want de Duitsers staan daar nu terug in stellingen, die ze het vorig jaar – voor het geval toen al een tegenslag werd geleden van de aard, als hen nu is overkomen – in orde hadden gebracht.

De Vlamingen en de oorlog.

Internationalisering.

Hoe kan men zich een eenzijdige internationalisering voorstellen? Hoe ware het mogelijk geweest, dat de Duitsers zich met de Vlaamse aangelegenheden ook na de oorlog zouden inlaten? Daartoe moest Duitsland de oorlog winnen en België onder voogdij stellen.

En de principiële internationalisering? Men kan zich inderdaad een vredestraktaat indenken, dat de rechten der nationale minderheden waarborgt, maar de Vlamingen maken in het Belgisch staatsverband numeriek de nationale meerderheid uit.

Zo de vrede het tot een statenbond brengt, dan zal stellig, naar de wereldverhoudingen het aanduiden, het onafhankelijk België herrezen zijn, maar hoe zouden dan de Vlamingen in het staatsverband zich op de volkenrechtelijke bepalingen kunnen beroepen, die de rechten der nationale minderheden waarborgen?

Tot de mogelijkheid van een federatief Europa, van de Volkerenbond dus, die de wijziging en zelfs de oplossing van allerlei staten zou meebrengen, en waarin sommigen zich een zelfregulerend Vlaanderen en een zelfregulerend Wallonië indenken, is het met de wereldorganisatie stellig nog niet gekomen.

Blijft dan nog de internationalisering over, zoals enigen zich die voorstellen: namens een volledig ingerichte Vlaamse staat ter vredesconferentie verschijnen en die staat laten erkennen, naar het voorbeeld van de stichters der Belgische onafhankelijkheid. Over de leefbaarheid van die staat zal ik hier niet handelen; wel komt het erop aan, te laten uitschijnen, dat de Duitse inmenging en "angliederung"-zucht de kansen van een dergelijke politiek tot in de kiemen hebben gesmoord.

Wie immers over die Vlaamse staat redeneert als over de Belgische omwenteling, op grond dat ook in deze laatste vreemdelingen feitelijk tussenbeide kwamen, die vergeet, dat deze vreemdelingen niet als vijanden de grens overschreden.

De Vlaamse kwestie, binnenlandse kwestie.

Voor de oorlog waren alle Vlamingen het eens, om de beweging voor het Vlaamse rechtsherstel als een binnenlandse aangelegenheid te beschouwen. Waar het voor de zelfbewuste Vlamingen op aankwam was dat de Vlamingen als volk in het Belgische staatsverband zouden behandeld worden: de eigen taal in het onderwijs, het bestuur, het gerecht en het leger. Wat uitgedrukt werd door de formule "in Vlaanderen Vlaams" en wat thans omschreven wordt door culturele zelfstandigheid met bestuurlijke aanpassing".

Het geldt hier geen bestuurlijke scheiding, de woorden "separation administrative", die Jules Destrée en meer andere Waalse

separatisten gebruikten, bedoelde wel degelijk een politieke scheiding (twee regeringen, twee parlementen). Het stelsel dus waardoor Vlaanderen en Wallonië zouden verbonden worden zoals Oostenrijk en Hongarije.

Wat duidelijk moest zijn aan wie trachtte de internationale verhoudingen te overzien is, dat de Duitse regering van die politiek geen rechtzinnige voorstander kon zijn. Een overwinnend of tenminste in overwinningsroes verkerend Duitsland zou dus aan Vlaanderen een volledige politieke zelfstandigheid gegund en uit eigen beweging dezelfde status bedongen hebben voor Wallonië, zodat Luik en de Maaslinie onder de uitsluitende hoede zouden gekomen zijn van dat gedeelte van België, dat het meest naar een eenzijdige aansluiting bij Frankrijk zou kunnen overhellen.

De Duitse rijksregering heeft zich reeds dikwijls vergist, maar het lijkt eerder onwaarschijnlijk, dat zij het in dat opzicht op het gebied der vergissingen zover zou gedreven hebben.

Toen enige Vlamingen zelfbestuur vroegen aan de Belgische regering, die in die eis niet kon treden zonder haar grondwettelijke bevoegdheden te buiten te gaan, beloofde professor von Bissing Jr. zelfbestuur door dik en door dun. Later bleek wat hij bedoelde: Vlaamse en Waalse beambten in Duitse dienst.

De eis om zelfbestuur hebben Vlamingen, die nochtans voor het Vlaamse volk de grootst mogelijke zelfstandigheid betrachten, destijds op grond zelf van het Vlaamse belang bestreden en de gang van de gebeurtenissen, die de dubbelzinnigheid van de Duitse politiek lieten uitkomen, stellen die Vlamingen in het gelijk.

De Vlaamse kwestie en de Belgische regering.

Mocht er in oorlogstijd over ons Vlaams-zijn, over ons Vlaamse taalrecht niet gesproken worden, en moest de Belgische regering er zich niet aan gelegen laten liggen?

De Vlaamsgezindheid – de drang om te leven naar eigen wezen en taal – omvat voor de Vlamingen de vaderlandsliefde zelf. Meer dan ooit is de Vlaamse Leeuw het nationale strijdlid van de Vlamingen:

De tijd vernielt de steden,
Geen tronen blijven staan
De legerbenden sneven
Een volk zal niet vergaan.

Is er iets tragischer en meer ontroerend tevens dan de zang van die Vlaamse soldaten, die met het aangezicht naar de dood gekeerd en terwijl zij in het eigen leger aan onrecht zoveel te verduren hebben, de onsterfelijkheid bezingen van hun volk?

Het woord godsvrede, waardoor het bestand tussen de politieke partijen wordt aangeduid, gebruiken om aan een gans volk het recht te ontzeggen om voor zijn eigen leven en streven op te komen, is op zijn minst huichelarij.

Wanneer de Vlamingen in oorlog zijn, dan kunnen ze evenmin over hun Vlaams-zijn als over het vaderland zelf zwijgen.

Men zoek dat België niet, waar het niet is. In het Belgisch staatsverband leeft er een Vlaams en een Waals volk, die verenigd de Belgische natie uitmaken.

Was het professor Alb. Counson niet, een der collega's van prof. Pirenne, die in zijn boek "La pensée romane" aantoonde, dat Pirenne al te geleerd en te literair ontwikkeld is, om aan een Belgische ziel

geloof te hechten². Er is geen Belgische ziel; er bestaat een Belgisch geweten, dat gegroeid is uit het gemeenschappelijk verleden; een geweten, dat ook een onoverwinnelijk tegenstand wist te bieden aan de kuiperijen van Duitse zijde.

Over onze Vlaamse ziel, over ons Vlaams ideaal, over ons Vlaams recht konden wij niet zwijgen, omdat dit strijdig zou geweest zijn met de natuur. Niet, dat wij er konden op uit zijn de verdediging van onze idealen tot een aanleiding van twist te maken, maar omdat het er op aan kwam het Vlaamse levensrecht te bevestigen.

Trouwens, heeft de anti-Vlaamse kaste gezwegen? Zij en haar handlangers hielden nooit op de Vlamingen te kwetsen in hun vaderlands gevoel, hun taal en hun eer.

In het bezette gebied legden vertegenwoordigers van die kaste en allerlei ambtenaren het er op aan, de Vlamingen van de eerste oorlogsdagen af te sarren en te vernederen. Aan de Vlamingen werd onbarmhartig een volledige ondergang voorspeld.

Dat alles droeg er toe bij, om aan het activisme voedsel te geven.

Van onverantwoordelijke anti-Vlaamse zijde werd zelfs gehandeld, alsof men er in die kringen baat bij had aan het activisme uitbreiding te geven, daar men er op uit was zoveel Vlamingen mogelijk in opspraak te brengen, om de Vlaamse Beweging in haar leiders te treffen en de Vlaamse volksopinie aldus te ontredderen. En die politiek wordt thans nog voortgezet, al zij het dan ook in enigszins gewijzigde vorm.

² Pirenne a trop de savoir et de lettres pour croire à l'âme belge. Mais il sent, il voit et il montre qu'il y a depuis longtemps une conscience belge (A. Counson, La pensée romane).

Maar hebben de Vlamingen uit het bezette gebied, die in hun tot de rijkskanselier gericht protest het activisme veroordelen, daarom hun ideaal verzwegen? Hebben "passieven" als Franck, Borginon, Vermeylen, De Vriendt, Van de Woestijne en Sabbe nog de 30e januari 1918 in een stuk aan de rijkskanselier niet getuigd:

"De Vlaamse Beweging is de uitdrukking van het groot principe, dat elk volk het onvervreemdbare recht bezit, om vrij naar eigen karakter en in eigen taal zijn leven en zijn geschiedkundige persoonlijkheid te ontwikkelen.

De opvatting, dat een kunstmatig opgedrongen eenheid der taal, verkregen door verongelijking en miskenning van het Vlaams, bevorderlijk zou zijn voor de Belgische politieke eenheid, is een verderfelijke dwaling, waarover het verleden onherroepelijk recht heeft gesproken, die officieel door onze wetgeving werd verloochend, en waarvan de opleving na de oorlog een bespottelijk anachronisme zou zijn. Vlaams bestuur, Vlaams onderwijs van laag tot hoog. Vlaams gerecht, de ontwikkeling van het hele Vlaamse volksleven in eigen taal zijn integendeel een der zekerste waarborgen om door de Vlaamse gewesten de hoogste som van volkskracht voor het Belgische vaderland te doen opbrengen, en om het onpartijdig karakter van onze natie, in broederlijke samenwerking met de Walen, hoog te houden, te midden van de volkeren, die ons omringen".

Onder de Vlaamse uitwijkelingen en in het leger is de Vlaamsgezindheid algemeen. De Duitsers, immers, kunnen op die Vlamingen niet de stempel drukken van een verdachte politiek. De Vlamingen richten het hoofd op. Ze willen in verband met hun volksleven geen "anachronisme" meer.

En wie kon aan de Vlamingen het recht ontzeggen, om zich in volle trouw aan het land tot een regering te wenden, misstanden aan te

klagen, waarvan de ergerlijkheid in oorlogstijd bijzonder scherp is tot uiting gekomen, en programmatische verklaringen te vragen in zoverre de regering daartoe grondwettelijk bevoegd is? We waren er in geweten toe verplicht, gezien de onduldbare toestanden in het leger, het voortwoekeren van een bureaucratische anti-Vlaamsgezindheid en de betrekkingen van regeringspersonen met anti-Vlaamse drijvers.

Men moet het hoofdpunt van het Vlaamse programma nemen, zoals het eensgezind door de Vlamingen beleden wordt: de vervlaamsing van de Gentse hogeschool.

Hadden de Vlamingen te midden van allerlei anti-Vlaams gekonkel, dat tot in de schaduw van de Belgische regering aan de gang was, het recht zich tot die regering te wenden, om tenminste inzake de hogeschoolkwestie de formele verklaring uit te lokken, dat er na de oorlog tot de onverwijld vervlaamsing van de Gentse hogeschool zou overgegaan worden?

Wie durft te betwijfelen, wanneer men bedenkt, dat in regeringskringen de opvatting heerst, dat die vervlaamsing krachtens een ministeriële beschikking kan gebeuren. Grotendeels uit wantrouwen tegenover de regering, wilden de Vlamingen door een wet de vervlaamsing van de hogeschool bekomen: daartoe was het wetsontwerp Anseele-Franck-van Cauwelaert ingediend.

De regering kon thans dat wantrouwen inzake de Vlaamse hogeschool wegnemen door een formele belofte dat zij het wetsontwerp tot het hare maakte. Maar ze bleef ook op dat gebied in gebreke, hoewel we kunnen getuigen – en de bewijzen zijn voorhanden – dat de passiefste Vlamingen uit het bezette gebied het met ons volkomen eens waren, om de regering aan te sporen de Vlamingen in dat opzicht gerust te stellen.

Had de regering de Vlamingen op dat punt voldoening gegeven, in plaats van hen door dubbelzinnige woorden af te schepen, dan zou ze het bewijs geleverd hebben van een vooruitziend en gezond nationaal beleid.

We zullen hier niet nagaan aan welke suggesties zij gehoorzaamd heeft en kunnen slechts vaststellen, dat niets voor een regering vooral in oorlogstijd gevaarlijker is dan gewillige dienaars, die er maar op uit zijn bij een regering in haar geheel of bij haar blijkbaar invloedrijkste ministers in het gevele te komen. Onder dergelijke dienaars vindt men allerlei personages: van de eenvoudige regeringsagent af tegen zoveel per maand tot de schijnonpartijdige beoordelaar, die erop uit is zijn huikje naar de wind te hangen.

Voor een Vlaming, die zich eerbiedigt, is het onmogelijk een ootmoedige en steeds inwilligende dienaar van de regering te zijn, waar die regering de Vlamingen in hun hoogste goederen miskend.

Maar zo wij een vaste politiek voorstaan, welke niet onderhevig is aan het wisselvallige humeur van een regering of van een regeringskliek, dan beweren we ook niet uit wrevel tegen die regering op te treden, toen wij met de duizenden leden van het "Vlaams-Belgisch Verbond" de volgende wensen inzake de taalkwestie overmaakten:

1. Plechtige belofte, desnoods onder voorbehoud van bekrachtiging door de Belgische kamers, dat ter verwezenlijking van de gelijkheid in rechte en in feite tussen Vlamingen en Walen, het onderwijs, bestuur en leger in of voor Vlaanderen zullen worden vervlaamst volgens de hoger reeds door ons gestelde beginselen, in het bijzonder dat de Gentse universiteit, welke op 4 augustus 1914 bestond, niet als Franse hogeschool

zou worden heropend, maar dat onmiddellijk na de bevrijding van het land tot haar vervlaamsing zal worden overgegaan.

2. De onmiddellijke benoeming van een staatscommissie, in wiens bevoegdheid en gezindheid de Vlamingen vertrouwen kunnen hebben, in de aard van de Vlaamse commissie van 1856, om de daartoe strekkende hervormingen nu reeds naderbij te bestuderen en uit te werken.
3. Onverwijld reorganisatie van het leger op de grondslag der afzonderlijke Vlaamse en Waalse eenheden, met inachtneming van de beperkingen die of door de oorlogsomstandigheden of bij wijze van overgang onvermijdelijk zijn.
4. Einde stellen aan het regime van verdenking, achterstelling en vervolging, waaraan de Vlaamsgezinden nog altijd blootstaan, en een bijzonder eerherstel voor al de Vlaamse militairen, die uit hoofde van Vlaamsgezinde handelingen, tuchtmaatregelen, gevangenisstraf of enige andere verongelijking hebben ondergaan.
5. Opheffing van de politieke censuur en in het bijzonder van de verscherpte bewaking waaraan Vlaamsgezinde schriften of uitingen blootstaan.
6. Aanzienlijker vertegenwoordiging van de Vlamingen in de commissies tot voorbereiding van economisch herstel van België en betere behartiging dan voorheen van de takken van nijverheid, welke voornamelijk in het Vlaamse land hun zetel hebben.

In dat alles is er geen spoor van activisme; hier komt een Vlaamsgezindheid aan het woord, even trouw aan het land als aan de grondgedachten zelf, die de Vlaamse strijd beheersen.

J. Hoste Jr